

Губіна О.Ю.
кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри іноземних мов
Сумський національний аграрний університет
м. Суми, Україна

ФІЛОСОФСЬКЕ ПІДҐРУНТЯ ВІДКРИТОЇ ОСВІТИ ЯК ІННОВАЦІЙНОЇ ОСВІТНЬОЇ ПАРАДИГМИ.

Розгляд теоретико-методологічного аспекту досліджуваної проблеми у розвідках вітчизняних науковців включає її філософське обґрунтування як інноваційної освітньої парадигми. Проблеми трансформації сучасної освітньої парадигми на засадах відкритості досліджують такі науковці, як В. Кремень (педагогічна синергетика), В. Пазенок (сучасна філософська гуманістика), А. Цикін (теорія саморганізації) та ін.

Прихильник синергетичного підходу, або філософії нестабільності, видатний український філософ В.Кремень вважає, що педагогічну синергетику можна означити як сферу педагогічного знання, яка ґрунтується на законах і закономірностях синергетики, тобто законах і закономірностях самоорганізації та саморозвитку педагогічної, освітньо-виховної системи. Педагогічна синергетика дає можливість по-новому підійти до розроблення проблем розвитку педагогічних систем і педагогічного процесу, розглядаючи їх насамперед із позиції відкритості, співтворчості та орієнтації на саморозвиток [4].

Науковець зазначає, що сутність системи освіти, заснованої на принципах синергетики, впливає з відкритості світу, процесів пізнання, навчання і виховання людини, тому вона і називається «відкритою». Досліджувану систему освіти український філософ вважає відкритою та орієнтованою на саморозвиток, оскільки, по-перше, в ній постійно відбувається процес обміну інформацією (знаннями) між викладачем і студентом (зворотний зв'язок), цілеспрямованого отримання інформації (під

час освітнього процесу з'являються нові цілі, методи і засоби навчання). По-друге, змінюється зміст освіти, який повинен постійно відповідати системі знань та вмінь учня. По-третє, освітній інформаційний простір, що постійно розширюється, виводить систему зі стану стійкої рівноваги, роблячи останню нерівноважною [4].

В.Г. Кремень підкреслює, що відкрита система освіти характеризується нелінійністю (знання та досвід поведінки не тільки нарощуються, а й виникають спонтанно, об'єктивно, непередбачувано завдяки процесам відкриття їх учнями); незавершеністю та відкритістю (інформація про знання повідомляється в неповному вигляді); суб'єктністю (знання належить тільки конкретному індивіду незалежно від рівня загальності знання); нестійкістю та нестабільністю (знання мінливі, перебувають, як і людина, в постійному розвитку, визначають можливість розвитку особистості).

Отже, синергетичний підхід вказує на те, що система освіти є здатною до самоорганізації, складною, відкритою, нелінійною, здатна досягати стану нестійкості, володіти як джерелами так і стоками інформації.

Представник сучасної філософської гуманістики – вітчизняний науковець В. Пазенок визначає, що особливої уваги в контексті реформування освітньої практики заслуговує людина як складна система, що саморозвивається за внутрішніми й зовнішніми законами, завдяки відкритості освіти. Тому саме педагогіка, спроможна формувати гуманні та відкриті відносини в освітньому середовищі, визначати засоби формування світогляду й емоційних якостей, вивчати особистість, яка навчається [5].

Дослідник підкреслює, що бурхливий розвиток антропології, генетики, соціальної психології, педагогіки, політології й інших наук під впливом глобалізації екологічних і демографічних явищ у розвитку цивілізації і наукового прогресу зумовив перебіг процесу «олюднення» освіти в сучасних умовах: утвердження принципів нового, глобального гуманізму; досягнення відкритості індивідуального особистісного розвитку й цілісності особистості, формування її комунікативності, прагнення духовності; гуманітаризації

людського мислення й насичення його гуманітарними знаннями, плюралізації дослідницької свідомості на основі визнання різних способів осягнення істини; розгортання перманентної творчості, пов'язаної з розвитком такої ціннісної установки свідомості, яка орієнтує людину на осягнення буття, що розуміється як самовизначення, самоствердження, самореалізація[5].

Ще одним важливим аспектом філософського знання, значимим для аналізу досліджуваної проблеми, є теорія саморганізації. Представник цієї течії – український філософ В.О. Цикін зазначає, що формування сучасної освітньої парадигми пов'язано зі змінами, які відбулись в наших уявленнях про природу, процеси пізнання та розвиток людини. Характерною рисою сучасного етапу розвитку науки є універсальний (глобальний) еволюціонізм, який поєднує ідеї еволюції з ідеями системного підходу і поширюється на всі сфери буття, налаштовуючи універсальний зв'язок між неживою, живою та соціальною матерією. Важливе значення у ствердженні принципу універсального еволюціонізму зіграли три найважливіші концептуальні напрями у науці ХХ ст.: теорія нестационарного Всесвіту, синергетика, теорія біологічної еволюції та розвинена на її основі концепція біосфери та ноосфери. В цей період, зазначає філософ, закінчився перехід більшості фундаментальних наукових дисциплін до вивчення нового типу об'єктів – систем, що самоорганізуються та саморозвиваються [7].

Отже, теоретико-методологічне обґрунтування відкритої освіти як нової освітньої парадигми будується у вітчизняній теорії освіти на фундаментальних засадах сучасних філософських концепцій, зокрема таких, як педагогічна синергетика, філософська гуманістика, теорія саморганізації.

Освітньо-політичний аспект розгляду проблеми відкритої освіти представлений дослідженнями такого українського науковця, як В. Ю. Биков. Зокрема, провідний український фахівець у галузі інформатизації освіти В. Ю. Биков виокремлює широке коло чинників розвитку відкритої освіти, до яких, передусім, належать такі:

- демократизація процесу здобуття освіти, а саме вільний вибір та рівний доступ до якісної освіти широких верств населення незалежно від їхнього соціального статусу, місця проживання, фізичних чи розумових можливостей;

- гуманізація освіти; формування системного мислення; індивідуалізація навчання; технологізація культуротворчого процесу; безперервність;

- процеси інноваційного розвитку освіти, передусім змісту, стандартів, навчально-методичного забезпечення, методів, засобів, ресурсів, технологій освіти та систем управління нею;

- інформатизація освіти, що відповідає вимогам сучасного інформаційного суспільства й передбачає створення єдиного інформаційного освітнього простору на основі комп'ютерних технологій [1].

Поява зазначених чинників обумовлюється такими змінами в суспільстві, як: по-перше – поява нових вимог до освітнього рівня фахівців; по-друге – поява нових індивідуальних потреб студентів щодо їхнього особистісного розвитку та процесу отримання якісних знань; по-третє – поява в системі освіти нових можливостей щодо вдосконалення змісту й технологій навчання, що проявляються у глобальній інформатизації системи освіти, яка, відповідно, взаємодіє з іншими системами суспільства [1].

Висновок. Отже, аналіз та систематизація робіт українських науковців, присвячених теоретико-методологічному та освітньо-політичному аспектам розвитку відкритої освіти дозволило дійти висновку, що визначені науковцями чинники та шляхи розвитку даного феномена мають комплексний характер та зумовлені як освітньо-політичними й соціокультурними потребами суспільства, так і його економічними та технологічними можливостями.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Биков, В. Ю. (2010). *Відкрите навчальне середовище та сучасні мережні інструменти систем відкритої освіти суспільства*. Київ: Інститут засобів навчання АПН України.
2. Гейць, В. М. (2015). *Інноваційна Україна 2020 : національна доповідь*. Київ: НАН України.
3. Даниленко, Л. І., Лібанова, Е. М., (2004). Педагогічні інновації та інноваційні технології. *Постметодика*, 6 (58), 23–26.
4. Кремень, В. (2013). Педагогічна синергетика: понятійно-категоріальний синтез. *Теорія і практика управління соціальними системами*, 3, 3–13.
5. Пазенок, В. (2005). Гуманістичний принцип сучасної філософії освіти. *Філософія освіти* 1, 52–72. (75)
6. Цикин, А. В. (2003). Теория самоорганизации - современная парадигма образования и формирования модели учителя. *Практична філософія* 1, 174 –182.